

SEKSUELE FREQUENTIE IN HOMOSEKSUELE MANNENRELATIES^o

Ad A. Deenen*

Verschillende theorieën dragen factoren aan als verklaring voor waarom mannen seks hebben. In een empirisch onderzoek hebben wij enkele van deze factoren gerelateerd aan de seksuele frequentie in homoseksuele mannenrelaties. Het bleek dat vooral de seksuele satisfactie, de relatieduur en in mindere mate de leeftijd een voorspellende waarde hebben. Naarmate mannen ouder worden en naarmate relaties langer duren, hangt de tevredenheid met de seks sterker samen met de seksuele frequentie.

Aan seksueel contact kunnen kwalitatieve aspecten (de beleving en de tevredenheid met het seksueel contact) en kwantitatieve aspecten worden onderscheiden (Vennix, 1989). In dit artikel wordt ingegaan op de seksuele frequentie in homoseksuele mannenrelaties.

In verschillende artikelen is een verband gelegd tussen de seksuele frequentie en het ouder worden of factoren die daarmee samenhangen. Turner en Adams (1988) stelden dat veranderingen in de frequentie moeten worden begrepen vanuit door het ouder worden optredende fysiologische veranderingen. Dit zou kunnen betekenen dat leeftijd de belangrijkste faktor is. Kinsey, et al. (1948) stelden dat een herhaald blootstellen aan dezelfde stimuli de seksuele respons doet verminderen. Dit zou betekenen dat naarmate relaties langer duren, de frequentie afneemt. McWhirter en Mattison (1984) suggereren dat naarmate mannen langer een relatie hebben, zij meer emotioneel nabij geraken, en daarom seksueel op elkaar uitgekeken raken (cf. Tripp, 1975). In dit geval zou emotionele intimiteit met een lage frequentie moeten samengaan. Het is echter vooralsnog onduidelijk welke van deze hypothesen empirisch ondersteund worden. Geen zin in seks hebben zou zelfs een gevolg kunnen zijn van het ervaren van gebrek aan emotionele intimiteit (Leigh, 1989).

In vorig onderzoek is steeds maar een beperkt aantal van deze factoren aan de seksuele frequentie gekorreleerd. Het blijkt dat in relaties die langer duren de seksuele frequentie lager is (Blumstein en Schwartz, 1983; Harry en Lovely, 1979; Jones en Bates, 1978; Kurdek en Schmitt, 1986; McWhirter en Mattison, 1984). Andere factoren die met de seksuele frequentie samenhangen zijn: de tijd dat men het zonder seks kan stellen (Creti en Libman, 1989). Naarmate mannen ouder worden en naarmate een relatie langer duurt kunnen andere persoonlijke en relationele ervaringen van belang zijn voor seksueel functioneren (Adams en Turner, 1985; Deenen, 1990c). Bovendien kan een verband worden aangetoond tussen de gepercipieerde opvoeding, het zelfbeeld en seksuele ervaringen (Deenen, 1990b). Op basis van het voorafgaande wordt verwacht dat de seksuele frequentie het grootst is:

* Drs. A.A. Deenen, socioloog, Vakgroep Klinische Psychologie, Rijks Universiteit Utrecht, Heidelberglaan 1, 3584 CS Utrecht.

^o Geaccepteerd voor publicatie 11 februari 1991.

- H1 In relaties van korte duur,
- H2 In emotioneel afstandelijke relaties,
- H3 Bij jongeren, en
- H4 Bij mannen met een emotioneel intieme opvoeding en met een positief zelfbeeld.
- H5 De factoren die met de seksuele frequentie samenhangen, verschillen voor mannen die in leeftijd van elkaar verschillen en voor mannen die in relatieduur van elkaar verschillen.

Methode

Respondenten

Via advertenties in dagbladen, homobladen, persoonlijke contacten en politieke groeperingen zijn in de winter van '88-'89 299 *mannenparen* geworven. Elke *partner* kreeg een eigen vragenlijst en een eigen antwoordenvolp toegestuurd. Men werd verzocht pas met elkaar over de lijst te praten nadat de lijst was ingevuld en teruggestuurd. Het totaal aantal *respondenten* bedraagt 320 (156 paren en 8 respondenten waarvan de partner geen lijst heeft teruggestuurd).

De meeste mannen wonen in een van Nederlands' negen grootste steden (56%). De andere wonen in kleinere gemeenten (41%), of buiten Nederland (3%). Vijfentwintig procent rekent zich tot een religieuze groepering (Ned. bev.: 67%, bron: CBS, 1988). Negenenzestig procent van de mannen woont samen. Het opleidings- en beroepsniveau is hoog (45% volgt of heeft universiteit gevolgd). De gemiddelde relatieduur is 8.2 jaar. Er zijn drie relatieduurgroepen (10-39 maanden, N=88; 40-119 maanden, N=138; 120-446 maanden, N=93); en drie leeftijdsgroepen gedefinieerd (20-30jaar, N=89; 31-39 jaar, N=126; 40-77 jaar, N=103). Van degenen met een korte relatie is de gemiddelde leeftijd 30 jaar, met een middellange relatie 36 jaar en met een langdurige relatie 45 jaar.

Vragenlijsten

De frequentie van het seksueel contact is gemeten met de vraag: "Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar seksueel contact met uw partner gehad?". De antwoordcategorieën waren: geen seksueel contact (4.1%); een enkele keer (6.9%); 1-3 maal per maand (17.3%); 1-2 maal per week (43.1%); 3-5 maal per week (25.2%) en 6 maal per week of meer (2.2%), terwijl 1.2% geen antwoord gaf.

Het opvoedingsklimaat is gemeten aan de hand van de perceptie van het intieme contact met de ouders (naar Barber en Thomas, 1986; vb. *mijn moeder kuste me welterusten*) en met de aan de ouders toegeschreven sekserol-rigiditeit en minachting voor vrouwen (naar Vennix, 1983; vb. *mijn vader vond dat mannen meer verstand van seks hebben dan vrouwen*). De antwoordcategorieën variëren van 1 (helemaal niet van toepassing) tot 5 (helemaal van toepassing). Het zelfbeeld is gemeten met items geïnspireerd op Spence, Helmreich en Stapp (1975; vb. *ik zie mijzelf als leidend/volgbaar*). De relationele variabelen zijn gebaseerd op Parelman, 1983; Vennix, 1983; Buunk en Bosman, 1980; Deenen, 1986 en Schreurs, 1990 (vb. *mijn partner mokt en pruilt*). De antwoordcategorieën voor het zelfbeeld en het relationeel functioneren variëren van 1 (nooit) tot 7 (altijd).

Analyse

Aan de hand van de antwoorden zijn (met behulp van orthogonale faktoranalyse na varimax rotatie) verschillende opvoedingsdimensies, zelfbeeld dimensies en dimensies betreffende het relationeel functioneren geconstrueerd. Op deze wijze zijn een groot aantal vragen in een beperkt aantal dimensies samengevat². Elke dimensie bevat 3 tot 9 vragen. De 7 opvoedingsdimensies zijn: emotionele warmte, lichamelijke warmte, en traditionalisme van vader en moeder, alsook de geëmancipeerdheid van de moeder. De 3 zelfbeeld-dimensies zijn: dominantie, uiterlijke aantrekkelijkheid en emotionele afhankelijkheid. De 7 dimensies betreffende de relatie zijn: relatiesatisfactie, emotionele nabijheid, lichamelijke nabijheid, gezamenlijke activiteiten, seksuele satisfactie, seksuele affektie en seksuele dominantie. De dimensies bestaan uit 3 tot 9 vragen, die tezamen een nieuwe schaal opleveren. Voor een uitgebreide beschrijving van de dimensies zie Deenen, 1991.

Nadat de schalen werden geconstrueerd, is getracht de seksuele frequentie te voorspellen uit de geconstrueerde schalen, de leeftijd en de relatieduur. Een techniek die zich hiervoor leent is multipele regressie. Net zo als men een rapportcijfer kan voorspellen uit de tijd die iemand studeert, en een vorig rapportcijfer, kan men de seksuele frequentie uit andere factoren voorspellen. De beta-waarde (β) geeft in dit geval de sterkte van het verband tussen de factoren en de seksuele frequentie aan. Wanneer β 1 is, kan de seksuele frequentie geheel worden voorspeld door de betreffende faktor. Indien β 0 is, heeft de betreffende faktor geen voorspellende waarde.

Resultaten

Uit de resultaten blijkt dat de seksuele frequentie niet kan worden voorspeld uit de opvoeding en uit het zelfbeeld. Tevredenheid met de seks met de partner is de belangrijkste voorspeller van de seksuele frequentie ($\beta = .57$). Daarnaast zijn ook de relatieduur ($\beta = -.33$) en de leeftijd ($\beta = -.15$) van enig belang.

De eerste hypothese verwacht dat vooral in de relatie van korte duur de frequentie hoog is. Uit de gegevens kan worden afgeleid dat naarmate relaties langer duren, de seksuele frequentie lager is, maar ook dat relatieduur niet de belangrijkste faktor is. In vergelijking met de totale groep, heeft de relatieduur in relaties van korte duur ($\beta = -.38$) en bij jongeren ($\beta = -.50$) een grotere voorspellende waarde voor de seksuele frequentie. Dit wijst er op dat naarmate relaties van jonge mannen langer duren, de seksuele frequentie afneemt. Ook in de eerste drie jaren van de relatie neemt de seksuele frequentie af. In relaties die langer dan 40 maanden duren en bij mannen tussen de 30 en 40 jaar, heeft de relatieduur geen voorspellende waarde voor de seksuele frequentie.

De tweede hypothese verwacht dat in emotioneel afstandelijke relaties de seksuele frequentie hoger is. Deze verwachting kan niet door onze gegevens worden bevestigd.

²Dimensies waarvan Cronbach's alfa kleiner dan .70 is, zijn vanwege de lage validiteit buiten beschouwing gelaten.

De derde hypothese verwacht dat de seksuele frequentie vooral bij jongeren hoog is. De leeftijd van de respondenten blijkt de seksuele frequentie slechts in geringe mate te voorspellen. Naarmate mannen in relaties die langer dan 10 jaar duren ouder zijn, is de seksuele frequentie lager ($\beta = -.26$). Naarmate mannen tussen 30 en 40 jaar ouder worden, neemt de seksuele frequentie ook af ($\beta = -.20$).

De vierde hypothese verwacht dat een intieme opvoeding en een positief zelfbeeld gerelateerd zijn aan de seksuele frequentie. Geen van de ervaren opvoedingskondities, en geen van de zelfbeeld dimensies konden de seksuele frequentie voorspellen.

De vijfde hypothese verwacht dat de drie leeftijdsgroepen en de drie relatieduurgroepen verschillen in de factoren die met de seksuele frequentie samenhangen. Seksuele satisfactie is de enige faktor die voor elk van de subgroepen de seksuele frequentie voorspelt. Naarmate relaties langer duren neemt de voorspellende waarde van de seksuele satisfactie voor de seksuele frequentie toe ($\beta_{\text{kort}} = .30$; $\beta_{\text{mid}} = .47$; $\beta_{\text{lang}} = .58$). Naarmate mannen ouder worden neemt de voorspellende waarde van de seksuele satisfactie in mindere mate toe ($\beta_{\text{jong}} = .38$; $\beta_{\text{mid}} = .57$; $\beta_{\text{oud}} = .58$). Dit zou kunnen betekenen dat in relaties die nog niet zo lang duren, mannen zich bij het hebben van seks vaker door andere motivaties laten leiden, dan dat zij de seks met hun partner plezierig vinden.

Hiervoor is reeds vermeld dat de leeftijd en relatieduur voor slechts enkele subgroepen een voorspellende waarde hebben. Verder kan worden opgemerkt dat naarmate mannen tussen de 30 en 40 jaar zich als meer seksueel dominant ervaren, zij een hogere seksuele frequentie melden ($\beta = .25$). Naarmate mannen in langdurige relaties meer tevreden zijn met hun relatie, melden zij juist een lagere seksuele frequentie ($\beta = -.23$).

Conclusie

Er zijn verschillende verklaringen voor waarom mannen eigenlijk seks hebben. Ten eerste kunnen mannen een seksuele lust hebben, die met de leeftijd afneemt. De tweede denkwijze is dat naarmate relaties langer duren, een herhaald seksueel contact de aantrekkelijkheid van het seksueel contact doet verminderen. Een derde denkwijze is dat mannen vanwege hun socialisatie, seks hebben om intimiteit te ervaren. Een vierde denkwijze stelt juist dat naarmate zich emotionele intimiteit ontwikkelt, de seksuele spanning verdwijnt. Een laatste denkwijze is dat mannen aan seks doen, omdat ze het lekker vinden. Van deze denkwijzen zijn vijf hypothesen afgeleid en getoetst.

Geen van de opvoedingskondities voorspelt de seksuele frequentie. Hoewel de opvoeding gerelateerd kan zijn aan de kwaliteit van de seksuele ervaring, blijkt niet dat de opvoeding aan de seksuele frequentie gerelateerd is. Er kan ook geen verband worden aangetoond tussen de zelfbeeld-dimensies en de seksuele frequentie. De resultaten laten zien dat de seksuele frequentie het hoogst is bij mannen die er het meest tevreden mee zijn. De resultaten suggereren dat de seksuele frequentie vooral in de eerste jaren van de relatie afneemt. Een alternatieve suggestie is dat relaties met een lage seksuele frequentie minder snel verbroken raken. Naarmate relaties

langer duren, neemt het relatieve belang van de seksuele satisfactie toe.

Het idee van een seksuele lust die afneemt naarmate mannen ouder worden, sluit niet aan bij onze gegevens. De leeftijd blijkt een bijdrage te leveren bij het voorspellen van de seksuele frequentie, maar deze bijdrage is relatief gering. Ook kan de relatieduur maar weinig bijdragen bij het voorspellen van de seksuele frequentie. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat een herhaalde stimulus op zichzelf niet tot een daling van de seksuele frequentie hoeft te leiden. Verder blijkt emotionele nabijheid niet aan de seksuele frequentie te zijn gerelateerd. De belangrijkste faktor is de mate waarin de mannen het seksueel contact als plezierig ervaren.

Naarmate mannen tussen de dertig en veertig jaar zich als meer seksueel dominant zien, hebben zij vaker seks. Voor hen kunnen seksuele ervaringen gerelateerd zijn aan beelden omtrent mannelijkheid, waarin het initiatief nemen en prestatie centraal staan. Mannen in relaties die langer dan 10 jaar duren, die meer tevreden zijn met hun relatie, hebben minder vaak seks met hun partner. Het afwezig zijn van de druk om te presteren zou dit verband kunnen verklaren (cf. Martin, 1981). In relaties van korte duur voorspelt de seksuele satisfactie slechts in geringe mate de seksuele frequentie (verklaarde variantie = 9%). In kortdurende relaties zouden mannen door andere redenen gemotiveerd kunnen zijn om seks te hebben dan in relaties die langer duren. Deze mannen zouden zich in sterke mate door ideeën omtrent mannelijkheid en het hebben van een relatie kunnen laten leiden. Wellicht ervaren sommige mannen een hoge seksuele frequentie als een sociaal gegeven of een sociale verplichting. Andere mannen zouden kunnen denken dat zij hun viriliteit moeten bewijzen.

Naarmate mannen langer een relatie hebben, zou het voor hen duidelijk kunnen worden, dat een hoge mate van seksueel contact, geen vereiste is om de relatie in stand te houden. Dit zou kunnen leiden tot kwalitatieve en kwantitatieve veranderingen van het seksueel contact. Dit kan uiteindelijk leiden tot een daling van de seksuele frequentie, terwijl mannen die de seks met hun partner als plezierig ervaren, een relatief hoge frequentie behouden. Bovendien is het mogelijk dat mannen meerdere standaarden hebben om het seksueel contact met hun partner te evalueren. Sommige van deze standaarden kunnen verwijzen naar de seksuele vaardigheid, naar lichamelijke opwinding en satisfactie, terwijl andere verwijzen naar een emotionele bevrediging. Brecher (1984) stelt dat in huwelijken relatiesatisfactie gerelateerd is aan het hebben en genieten van seks met de partner maar veel minder verbonden is met de seksuele frequentie. Verder onderzoek zou moeten aantonen op welke wijze de kwalitatieve en kwantitatieve aspecten van het seksueel contact samenhangen met de seksuele frequentie.

Literatuur

- Adams, C.G. en B.F. Turner (1985). Reported change in sexuality from young adulthood to old age. *The Journal of Sex Research*, 21: 126-141.
- Barber, B.K. en D.L. Thomas (1986). Dimensions of father's and mother's supportive behavior. *Journal of Marriage and the Family*, 48: 783-794.
- Bell, A.P. en M.S. Weinberg (1978). *Homosexualities. A study of diversity among men and women*. New York: Simon & Schuster.

- Blumstein, P. en P. Schwartz (1983). *American couples; Money, work, sex*. New York: Morrow.
- Brecher, E.M. (1984). *Love, sex, and aging. A Consumers Union Report*. Boston: Little, Brown & Company.
- Buunk, B. en J. Bosman (1980). *Meetinstrumenten voor intieme relaties. 1: Nieuwe ontwikkelde algemene schalen*. Intern rapport. Sociale psychologie, Katholieke Universiteit Nijmegen.
- CBS (1988). *Statistisch zakboek*. Den Haag: Staatsuitgeverij.
- Creti, L. en E. Libman (1989). Cognitions and sexual expression in the aging. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 15: 83- 101.
- Deenen A.A. (1986). *Homoseksuele identiteit in ontwikkeling*. Afstudeer scriptie. Sociologie, Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Deenen, A.A. (1990a). Buitenrelationele seksuele contacten in homoseksuele mannenrelaties. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 14: 92-103.
- Deenen, A.A. (1990b). *Intimacy and sexuality in gay male relationships*. Intern manuscript, Klinische Psychologie en Gezondheid, Rijks Universiteit Utrecht.
- Deenen, A.A. (1990c). Intimiteit en relatiesatisfactie bij homoseksuele mannenrelaties. *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie*, 46: 20-26.
- Deenen, A.A. (1991). Opvoeding en zelfbeeld. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 15: 267-273.
- Harry, J. en R. Lovely (1979). Gay marriages and communities of sexual orientation. *Alternative Lifestyles*, 2: 177-200.
- Jones, R.W. en J.E. Bates (1978). Satisfaction in male homosexual couples. *Journal of Homosexuality*, 3: 217-224.
- Kurdek, L.A. en J.P. Schmitt (1986). Relationship quality of gay men in closed or open relationships. *Journal of Homosexuality*, 12: 85-99.
- Leigh, B.C. (1989). Reasons for having and avoiding sex: gender, sexual orientation, and relationship to sexual behavior. *The Journal of Sex Research*, 26: 199-209.
- Martin, C.E. (1981). Factors affecting sexual functioning in 60-79 year-old married males. *Archives of Sexual Behavior*, 10: 399-420.
- Masters, W.H. en V.E. Johnson (1979). *Homosexuality in perspective*. Boston: Little, Brown & Company.
- McWhirter, D.P. en A.M. Mattison (1984). *The male couple*. Englewood cliffs: Prentice Hall.
- Pareman, A. (1983). *Emotional intimacy in marriage: a sex-role perspective*. Ann Arbor: UMI Research press.
- Schreurs, K. (1990). *Vrouwen in lesbische relaties*. Academisch proefschrift, Rijks Universiteit Utrecht.
- Spence, J.F., R. Helmreich en J. Stapp (1975). Ratings of self and peers on sex-role attributes and their relation to self-esteem and conceptions of masculinity and femininity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32: 29-39.
- Tripp, C.A. (1975). *The homosexual matrix*. New York: Signet.
- Turner, B.F. en C.G. Adams (1988). Reported change in preferred sexual activity over the adult years. *The Journal of Sex Research*, 25: 289-303.
- Vennix, P. (1983). *De ILKS-gedachte en andere operationalisaties*. NISSO: Zeist.
- Vennix, P. (1990). Een beperkte blik binnen de seksuologie. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 14: 39-48.

Summary

Sexual frequency in gay male relationships.

In this article the frequency of sexual contact in gay male relationships was predicted from perceived upbringing, self-image, relationship experiences, age, and relationship duration. Sexual satisfaction, relationship duration and age appeared to be the best predictors of sexual frequency. For men over thirty and for those in a relationship of 10 years or longer, the relative importance of sexual satisfaction, as a predictor of sexual frequency, appears to be larger.